

Landsbygdsnytt

Emma i växthuset
på Erkers gård.

Gårdsbutiken – ett lyft för Erkers lantbruk
Stöd inom strategiska planen
Bitillsyn och bisjukdomar

Nya regler vid köp av lantbruksfastigheter i fem områden i Dalarna

Regeringen har beslutat om ändringar i bilagan till Jordförvävsordningen, vilka träder i kraft den 1 februari 2023. För Dalarnas län innebär ändringarna att två tidigare omarronderingsområden försvinner och att tre nya omarronderingsområden tillkommer. Den som vill köpa eller på annat sätt överta en lantbruksfastighet i de nya områdena behöver nu söka tillstånd hos Länsstyrelsen.

Förändringen i bilagan till Jordförvävsförordningen (2005:522) beslutades av regeringen den 15 december 2022. Jordförvävsförordningens bilaga anger vilka kommuner eller delar av kommuner som är glesbygdsområde och/eller omarronderingsområde enligt Jordförvävslagen (1979:230). För dessa områden krävs förvärvstillstånd, ett tillstånd för att få köpa eller på annat sätt överta en lantbruksfastighet. Ansökan om förvärvstillstånd görs efter att ett köp eller annan överlåtelse har gjorts.

– Ungefär en tredjedel av skogs- och jordbruksmarkerna i Dalarnas län, totalt omkring 500 000 hektar, är starkt ägosplittrade. Små skiften och uppsplittrade fastigheter gör det svårt att bruka marken på ett ekonomiskt och miljömässigt hållbart sätt, såväl idag som i framtiden.

Genom arbetet med omarronderingar har lantbruksfastigheterna i Floda och Leksands församlingar nu fått en bättre struktur, vilket gör att dessa inte längre behöver vara klassade som omarronderingsområden, berättar Håkan Mowitz, enhetschef vid Länsstyrelsen Dalarna.

TRE NYA OMARRONDERINGS-OMRÅDEN

Från och med 1 februari klassas tre nya områden, Siljansnäs, Vika och Husby socknar, som omarronderingsområden, eftersom det finns ägosplittrade marker där.

Med ändringsbeslutet följer också att man övergår från församlingsgränser till sockengränser, när det gäller avgränsningen för berörda glesbygds- och omarronderingsområden. Detta

eftersom sockengränserna är mer beständiga över tid.

För Dalarnas län innebär beslutet inga ändringar för glesbygdsområde.

För omarronderingsområdena medför beslutet följande ändringar i Dalarnas län:

Floda församling i Gagnefs kommun och Leksands församling i Leksands kommun upphör att vara omarronderingsområden.

Siljansnäs socken i Leksands kommun, Vika socken i Falu kommun samt Husby socken i Hedemora kommun tillkommer som omarronderingsområden.

Dalarna
Marie Damberg
010-225 02 36

marie.damberg@lansstyrelsen.se

FÖR MER INFORMATION

För mer information om förvärv av lantbruksfastigheter.

Redaktion:

Berit Löfgren, Maria Krantz, Jenny Larsson, Håkan Mowitz, Jenny Bransell, Anders Johansson, Joakim Hellgren, Kristin Larsson, Sarah Lagerberg, Sandra Wahlund, Simon Viklund, Lina Leksell, Martin Lirén, Markus Abrahamssén, Anna Hernell, Irené Svedjelöv.

Ansvarig utgivare: Jenny Larsson

Layout: Confetti AB | **Tryck:** Stema specialtryck AB | **Upplaga:** 4 600 ex

Adressändringar och prenumerationer:

Gisela Kayal, gisela.kayal@lansstyrelsen.se, 010-225 02 48

Mer blomsterprakt i jordbrukslandskapet

Pollinerande insekter är viktiga för jordbruket, men det råder brist på nektarrika växter i odlingslandskapet. Under 2022 har det odlats för att skapa mer blomsterprakt.

HELA SVERIGE BLOMMAR

Hela Sverige blommor är ett samarbetsprojekt mellan Hushållningssällskapet, lantbrukare, Länsstyrelsen Dalarna och Länsstyrelsen Gävleborg. Ett av syftena med projektet är att få en större andel pollen- och nektarrika växter i odlingslandskapet, något som det idag är brist på. Pollen- och nektarrika växter är en viktig födoresurs för våra pollinerare, som bland annat är bin, humlor, fjärilar, skalbaggar och blomflugor.

Deltagarna inom projektet Hela Sverige blommor har fått en påse ett- eller fleråriga fröer. Det räcker till att så cirka 0,5 ha åkermark. Några deltagare har även valt att köpa till extra fröpåsar, för att kunna så på större yta. Den ettåriga fröblandningen innehåller honungsvört, bovete och doft- och blodklöver. Den fleråriga fröpåsen innehåller bland annat röd- och vitklöver, käringtand, sötväppling, cikoria och kummin. Fröerna har etablerats som en vanlig vallgröda på valfri plats av deltagarna. Förutom att växterna i fröpåsarna är rika på pollen och nektar så kan de även plöjas ner när de blommat över och fungerar då som en grön gödsling.

ÖKAD SKÖRD AV POLLINERING

Pollinering är en så kallad ekosystemtjänst, en tjänst som naturen utför och som vi människor kan eller får ta del av, genom till exempel produktion av frukt, bär eller grödor. Enligt Jordbruksverket kan skörden av rybs öka med 10–20 procent om den blivit pollinerad. Rybs blommor under några veckor på våren, men födotillgångar, i form av pollen och nektar, behövs för insekterna under hela växtsäsongen. I stort är det brist på blommor i odlingslandskapet. När det saknas blommor minskar även mängden pollinatörer. Därför är det bra att så in växter som blommor under

Foto: Petter Haldén.

Med flera arter sker blomningen under lång tid, vilket ger mat till pollinatörerna under stor del av växtsäsongen.

olika delar av året och som bidrar med föda till insekterna över en längre period. Blommorna är inte bara bra för insekterna, de är dessutom vackra och surret insekterna skapar är en härlig upplevelse.

STRUL VID SÅDD BLEV BLOMSTERPRAKT

Gunnar Eriksson på Ingelsbo gård, Garpenberg berättar att han hade problem med såmaskinen vid sådd av den ordinarie grödan och att det blev såmissar.

– Det blev perfekt att så blommor i stället. Det såg fint ut, mitt i åkern, med alla blommor. Dessutom fanns det många bin och humlor!

Gunnar tycker att projektet är ett bra initiativ och vill gärna delta även nästa år.

POLLINERARE BIDRAR MED OLIKA TYP AV MÅNGFALD

På gården Bonden och Bananen i Glamsarvet, Falun, bor Sara Kahl tillsammans med hunden Bananen.

Sara tycker det varit bra fördelning i projektet och att det har fungerat jättebra. Sara minns att hon såg sina honungsbin, vildbin och humlor, men tydligast minns hon det mäktiga surrandet, som nästan dånande från blommorna när hon gick förbi.

– För mig som ekologisk odlare är det extra intressant med biologisk mångfald i odlingarna, eftersom det fungerar som en naturlig skadedjursbekämpning.

18 HA BLOMMANDE ÅKRAR

Under 2022 deltog över 800 lantbrukare i hela Sverige. I Dalarna deltog 13 stycken motsvarande 9 ha blommande åkrar och i Gävleborg 11 lantbrukare motsvarande 9 ha. Med ett så bra utfall fortsätter projektet även under 2023.

Dalarna
Jens Montelius Risberg
010-225 04 86

jens.montelius.risberg@lansstyrelsen.se

Gävleborg
Gustav Wikström
010-225 15 51

gustav.wikstrom@lansstyrelsen.se

Författare Lovisa Sundström, Dalarna.

VILL DU DELTA I HELA SVERIGE BLOMMAR?

Om du vill delta, kontakta Hushållningssällskapets SAM-rådgivare för fröbeställning och rådgivning.

Hushållningssällskapet, Anna Douhan Sundahl,
anna.douhan.sundahl@hushallningssallskapet.se, 070-648 19 41.

Hushållnings
sällskapet

Gårdsbutiken

-ett lyft för Erkers lantbruk

Foto: Kristina Homman.

Erkers lantgård i Tällberg har gått från att bedriva ett traditionellt jordbruk, till att nu vara ett välbesökt turistmål. Sedan några år tillbaka finns här en gårdsbutik med försäljning av både chark och grönsaker. I höstas hade gården över 2 000 besökare.

JORDBRUKET

Gården och jordbruket startades av Bo och Agneta Erkers i början av 1980-talet. Då köptes 4 ha mark in och en ladugård för mjölkproduktion byggdes. Efter cirka 20 år byggde Bo och sonen Johan en lösdrift för köttdjur och

mjölkproduktionen avslutades 2008. För sex år sedan tog Johan och hans fru Emma över gården och då byggdes även ladugården om till lösdrift. Idag finns 150 köttdjur av rasen Simmental hos Erkers. Totalt brukar gården 150 ha med bete, vall och spannmål.

Tjurarna säljs till Siljan Chark medan kor och ungdjur tas tillbaka till gårdsbutiken där de säljs i köttlådor eller förädlas till korv och charkuterier av Mora Salt & Rökning. Efterfrågan på köttlådor är större än tillgången men Johan och Emma tycker det är viktigt

att ha balans mellan återtag och försäljning.

– Vi vill inte bara sälja köttet via gårdsbutiken då flera försäljningskanaler ger stabilitet i köttproduktionen. Tillverkningen av charkuterier görs inte på Erkers gård, då det kräver för mycket tid att göra egna produkter, berättar Emma. Vi måste välja bort vissa arbetsmoment för att hinna och orka med jobbet på gården.

Just nu jobbar 2 personer i lantbruket och 2,5 person i gårdsbutiken inklusive Emma och Johan.

GRÖNSAKER

När Emma och Johan övertog gården slutade de sina anställningar utanför gården. Emma började odla grönsaker både på friland och i växthus för familjens behov, men då det blev mycket grönsaker över så föddes idén att sälja överskottet från odlingarna. De sålde en del av sina grönsaker på Leksands bondemarknad. En liten gårdsbutik byggdes i det gamla mjölkrummet. Försäljningen i gårdsbutiken och marknaden blev så stor att även grönsaker började köpas in från Wålstedts lantbruk i Dala Floda då den egna produktionen inte räckte till.

– Det finns en önskan om att odla mer egna grönsaker men brist på lämplig jord runt gården gör att en ökad grönsaksodling än så länge inte är aktuell.

GÅRDSBUTIK

Gårdsbutiken med växthus kom på plats 2022. Växthuset är både försäljningslokal och ger även möjlighet till att förbättra plantuppdragningen av grönsaker och blommor på våren.

– En styrka med att ha en egen gårdsbutik är att produkterna blir unika på ett sätt som inte varor blir i en vanlig butik. Trots att varorna är unika och har hög kvalitet är det viktigt att priserna i butiken är rimliga. Det är också viktigt att tänka på att kunderna i en gårdsbutik återkommer ofta, så butiken behöver följa med genom årstiderna och ständigt förnyas, berättar Emma.

MARKNADSFÖRING

Marknadsföringen av gårdsbutiken sker endast genom Facebook, Instagram och egen hemsida. Det har också varit några artiklar i lokalpressen om deras produktion och butik. Emma har tidigare jobbat som fotograf och med marknadsföring och det är en bra tillgång nu när information om gårdsbutiken ska nå ut. Det är viktigt att leva upp till det man marknadsför så inte kunden blir vilseledd och besviken. Den bästa reklamen görs av nöjda kunder.

TÄNK EFTER FÖRE

Vid arbetet med att bygga upp en verksamhet är det viktigt att ha med i planen att det innebär mycket eget arbetet.

Planering, beräkningar och logistik är viktigt och måste få ta tid så resultatet blir så bra som möjligt. Emma och Johans erfarenheter säger att det är viktigt att planerna är realistiska och i balans med övriga livet, annars blir satsningen inte hållbar över tid.

FRAMTIDEN

Det finns flera tankar på att ytterligare utveckla verksamheten så att gården blir ett ännu mer intressant besöksmål. Gården har ett mycket bra läge där många turister rör sig, framför allt på sommaren. En idé är att utveckla möjligheten för grupper att komma på studiebesök. Gården tar emot studiebesök redan nu, men det marknadsförs inte. Att baka bröd, utveckla kaféet och att göra en större inspirationsträdgård är andra idéer som finns, men paret Erkers skyndar långsamt och vill att aktiviteterna på gården ska utvecklas i lagom takt så att det som görs blir bra och livspusslet håller ihop.

Dalarna
Kristina Homman
010-225 02 45

kristina.homman@lansstyrelsen.se

Dalarna
Therese Englund
010-225 02 37

therese.englund@lansstyrelsen.se

Köttjur av rasen Simmental.

Emma och Johan utanför sin gårdsbutik.

Stöd inom den strategiska planen

Nedan beskrivs förändringarna i den nya jordbrukspolitiken, den strategiska planen 2023–2027. Bland annat försvinner tvärvillkor som begrepp och ersätts av grundvillkor och jordbruksmark kommer att följas upp med hjälp av satellitbilder.

Observera att stödnivåerna som anges är ungefärliga. De påverkas bland annat av hur många som söker stöden och av växelkursen mot euron.

GÅRDSSTÖD

För gårdsstödet är en stor förändring att stödrätterna försvinner. Detta innebär att stödrätterna förlorar sitt värde och att de inte behövs för att få gårdsstöd. Förgröningsstödet, som idag är en del av gårdsstödet, försvinner också. Flertalet av de regler som idag finns för förgröningsstödet kommer att ingå i grundvillkoren.

Idag är summan av gårdsstödet och förgröningsstödet cirka 200 euro per hektar. År 2023 kommer gårdsstödet att bli cirka 145 euro per hektar. Inom gårdsstödet blir det också ett omfördelningsstöd som ska öka inkomsten för mindre jordbruksföretag. Det innebär att alla företag får ytterligare cirka 15 euro per hektar för de första 150 hektaren.

NÖTKREATURSSTÖD

En ändring är att du inte kommer ärvafel på djur som du köper, vilket innebär att du inte kan få avdrag för fel som säljaren gjort. Däremot skärps avdragsreglerna så att det kan bli högre avdrag om samma fel upprepas. Detta gäller för märkning, journalföring och rapportering. Stödbeloppet blir ungefär lika som idag.

STÖD TILL UNGA

Stödet till unga blir likt det nuvarande och du ska vara 40 år eller yngre för att få stödet. Det blir krav på minst gymnasieexamen eller motsvarande utländsk utbildning, eller arbetslivserfarenhet inom jordbruk-, trädgård- eller rennäring från motsvarande 12 månaders heltidsarbete. Stödbeloppet per hektar blir ungefär som idag men du kan få stöd för upp till 200 hektar jämfört med dagens 90 hektar.

KOMPENSATIONSSTÖD

Ersättningen höjs för flertalet jordbrukstyper och stödområden. Beräkningen

av djurenheter ändras så att en get av honkön eller en tacka motsvarar 0,20 djurenheter jämfört med dagens 0,15 djurenheter.

BETESMARKER OCH SLÅTTERÄNGAR

Ersättningen för skötsel av betesmarker och slätterängar fortsätter med ett liknande upplägg som idag och med femårig åtagandeperiod. En förändring blir att länsstyrelsen inte kommer att fastställa särskilda skötselvillkor för varje enskild mark med särskild skötsel. I stället får dessa marker villkor som är kopplade till de värden marken har. Villkoren är samma för alla marker med samma värden. Ersättningsnivåerna höjs för betesmarker och slätterängar med allmän skötsel från 1 300 till cirka 1 850 kronor per hektar och för betesmarker med särskild skötsel från 3 200 till cirka 3 950 kronor per hektar. Ersättningen för slätterängar är oförändrad.

Stödet för restaurering av betesmarker kommer fortsättningsvis att hanteras av Naturvårdsverket och sökas på annat

sätt, men troligen blir det länsstyrelsen som handlägger stödet även i fortsättningen. Pågående stödåtaganden för restaurering kommer däremot att fortsätta åtagandeperioden ut.

SKYDDSZONER

Skyddszoner mot vattendrag som idag ska vara minst 6 och högst 20 meter breda ändras till minst 6 och högst 10 meter breda. Åtagandeperioden blir fortsatt femårig och stödet kan sökas på mark inom nitratkänsligt område. Nitratkänsliga områden finns bara i Dalarna. Ersättningen för skyddszoner mot vattendrag blir oförändrat 3 000 kronor per hektar men för anpassade skyddszoner ökar ersättningen från 3 000 till 10 000 kronor per hektar.

Följande församlingar i Dalarna ingår i nitratkänsligt område:

Säter: Säter, Stora Skedvi, Gustafs
Hedemora: Hedemora, Garpenberg, Husby
Avesta: Folkärna

EKOLOGISK PRODUKTION

I dag finns det två ersättningar för ekologisk produktion, varav den ena gäller under omställningsperioden. Från och med 2023 slås de båda ersättningarna ihop till en ersättning. Ersättningen ändras också till ettårig i stället för de tidigare femåriga åtagandena. Betesmarker kommer i fortsättningen inte att räknas in som areal för ersättning till ekologisk djurhållning.

Från och med den 1 januari det år ersättningen söks måste EU:s regler för ekologisk produktion följas. Senast sista ansökningsdag ska produktionen vara anmäld till ett godkänt kontrollorgan. Ersättningsnivåerna blir ungefär lika som de är idag.

PRECISIONSJORDBRUK – PLANERING

Precisionsjordbruk – planering är en helt ny ersättning. Den är ettårig och den kan sökas på mark inom nitratkänsligt område. Nitratkänsliga områden finns bara i Dalarna. Ersättningen ska bidra till att gödningen anpassas till grödans behov samt till att minska risken för att växtskyddsmedel ska spridas i vattenmiljön. Stöd villkoren innehåller krav på växtodlingsplan inklusive gödplingsplan, växt näringsbalans, markkartering, gödselanalys och en bevuxen zon på 2 meter runt dräneringsbrunnar. Ersättningen blir cirka 25 euro per hektar.

Utbetalningsplan för jordbrukarstöd 2023

Stöd/ersättning	Delutbetalning påbörjas	Slututbetalning påbörjas
Kompensationsstöd	Nov 2023	Jan 2024
Skyddszoner	Nov 2023	Jan 2024
Betesmarker och slåtterängar	Nov 2023	Jan 2024
Gårdsstöd	-	Dec 2023
Unga jordbrukare	-	Dec 2023
Nötkreatursstöd	-	Dec 2023
Våtmarker och dammar	-	Dec 2023
Fäbodan	-	Dec 2023
Hotade husdjursraser	-	Dec 2023
Djurvälfärdersättningar	-	Dec 2023
Ekologisk produktion	-	Apr 2024
Precisionsjordbruk	-	Apr 2024
Kolinlagring, minskat kväveläckage	-	Apr 2024

KOLINLAGRING OCH MINSKAT KVÄVELÄCKAGE

Ersättning för kolinlagring och minskat kväveläckage består av tre delar; mellangrödor, fånggrödor och vårbearbetning. Ersättningen för mellangrödor är ny medan fånggrödor och vårbearbetning ingått i en annan ersättning tidigare. Samtliga är ettåriga ersättningar.

Mellangrödan ska ha sin huvudsakliga tillväxt mellan två huvudgrödor och ska vara insädd i, eller sädd efter, skörd av huvudgrödan. Marken ska finnas inom stödområde 6–13. I Dalarnas och Gävleborgs län får mellangrödan brytas tidigast den 10 oktober. Ersättningen för mellangrödor blir cirka 128 euro per hektar.

Fånggrödan ska vara insädd i, eller sädd efter, skörd av huvudgrödan. Marken ska finnas inom nitratkänsligt område. Nitratkänsliga områden finns bara i Dalarna. Fånggrödan får brytas tidigast den 10 oktober. Det finns inte längre krav på att viss andel av marken ska ingå i ansökan. Ersättningen för fånggrödor höjs och blir cirka 147 euro per hektar. Vilka arter som får ingå skiljer mellan fånggröda och mellangröda.

Vårbearbetning innebär att marken efter skörd ska vara obearbetad till och med den 31 december. Marken ska finnas inom nitratkänsligt område. Nitratkänsliga områden finns bara i Dalarna. Det finns inte längre krav på att viss andel av marken ska ingå i ansökan. Ersättningen för vårbearbetning höjs och blir cirka 69 euro per hektar.

ÖVRIGA STÖD

Ersättningen för fäbodan och ersättningen för våtmarker och dammar blir oförändrade. Pågående åtaganden för våtmarker och dammar fortsätter åtagandeperioden ut.

GRUNDVILLKOR

Från och med 2023 införs så kallade grundvillkor för jordbrukarstöden. Om du inte följer dem kan det bli ett procentuellt avdrag på samtliga jordbrukarstöd. Grundvillkoren är till stora delar samma som tvärvillkor men innehåller också villkor som tidigare ingått i förgröningsstödet. Några förändringar jämfört med det som tidigare kallades tvärvillkor:

- Regler för märkning, journalföring och rapportering av djur kommer inte att vara grundvillkor. Brister kommer därför inte att ge procentuella avdrag på samtliga jordbrukarstöd. Däremot ger underkända djur inte någon ersättning i djurkopplade stöd såsom nötkreatursstödet, kompensationsstödet och ekologisk djurhållning.
- Krav på marktäckning för åkermark under hösten. I Dalarna och Gävleborgs län ska 30 procent av åkerarealen ha marktäckning. I hela Gävleborgs län samt i södra Dalarna (stödområde 4–7 i kompensationsstödet) får grödan brytas tidigast 1 oktober och i resten av Dalarna (stödområde 1–3) får den brytas tidigast den 15 september.

- Vid användning av bekämpningsmedel krävs rätt behörighet, godkänd utrustning och att reglerna för hantering och lagring följs.
- Åkermark med mer än 15 procent lutning i direkt anslutning till hav, sjö eller vattendrag ska vara bevuxen och lämnas obearbetad under perioden 15 september till 15 februari.
- År 2024 införs krav på växtföljd vilket innebär att 33 procent av åkermarken som odlas med ettåriga grödor ska byta gröda varje år och att samma gröda inte får odlas mer än tre år i rad på samma skifte. Vall, träda, grönsaker och bär räknas inte som ettåriga grödor. Ekologisk produktion är undantagen denna regel.

UPPFÖLJNING JORDBRUKSMARK

Från och med 2023 kommer alla skiften där det söks jordbrukarstöd att följas upp med satellitbilder. Bilderna analyseras med ett datorprogram och endast i vissa fall granskas bilderna manuellt. Satellitbilderna har stora pixlar, 10 x 10 meter, så det går inte att se detaljer som människor, djur, fordon eller små byggnader.

Det som följs upp 2023 är att hela den sökta arealen är jordbruksmark och att det endast är en gröda per skifte samt att aktivitetskravet är uppfyllt.

Om analysen av satellitbilderna visar att det finns villkor som inte är uppfyllda får du brev om detta. Du kan då antingen ändra ansökan i SAM Internet

eller utföra en åtgärd så att villkoret blir uppfyllt. Om du åtgärdar avvikelserna behöver du skicka in en bild som visar detta. Bilden tas med mobiltelefon och en mobilapplikation som Jordbruksverket tar fram.

Det finns mer att läsa om uppföljning av jordbruksmark på Jordbruksverkets webbsida där informationen kommer att uppdateras efter hand.

Dalarna
AnnMarie Fagerberg
010-225 02 38

annmarie.fagerberg@lansstyrelsen.se

Gävleborg
Pernilla Månsson
010-225 14 44

pernilla.mansson@lansstyrelsen.se

INVESTERINGSSTÖD OCH STARTSTÖD 2023

En ny stödperiod, den så kallade strategiska planen öppnade för ansökningar den 3 januari. Här kan du läsa om vilka stöd som nu kan sökas.

STÖD TILL JORDBRUKSINVESTERINGAR

Stödandelen för investeringar är nu 30 procent, den som är under 40 år kan få upp till 40 procent i stöd. Stödtaket blir maximalt 3,5 miljoner i Gävleborg och Dalarna och ansökan måste omfatta minst 200 000 kr i stödberättigade kostnader. Ansökningarna kommer i huvudsak att hanteras via beslutsomgångar med fasta ansökningsdatum. För att prioritera ansökningarna används även fortsättningsvis urvalskriterier.

STARTSTÖD

Du som är högst 40 år kan söka stöd för första gången du startar eller går in som ägare i en jordbruks- eller trädgårdverksamhet. Du kan söka stöd både för heltid (300 000 kr i stöd) och halvtid (150 000 kr i stöd). För att söka

stöd krävs minst gymnasieexamen eller motsvarande utländsk utbildning eller arbetslivserfarenhet.

STÖD TILL DIVERSIFIERING

Den som driver ett lantbruksföretag kan söka stöd för att investera i annan verksamhet än jordbruksverksamhet. Även närstående till den som driver lantbruksföretaget kan söka stöd till sådan verksamhet som bedrivs på samma plats som lantbruksföretaget. Stödnivån är 40 procent, stödtaket är 800 000 kr och ansökan ska omfatta minst 100 000 kr i stödberättigade kostnader.

STÖD TILL FÖRÄDLING

Tills vidare kommer det nuvarande förädlingsstödet vara sökbart, det vill säga enligt regelverket för LB-2014-2022. Stödnivån är 40 procent och ansökningarna ska ha minst 100 000 kr

i kostnader. I Dalarna är högsta stödbelopp 1 000 000 kr och i Gävleborg är högsta stödbelopp 600 000 kr.

VATTENVÅRDSÅTGÄRDER

Åtgärderna skall förbättra vattenförekomsternas ekologiska status och stärka den biologiska mångfalden. Du kan få stöd för våtmarker och dammar, kalkfilterbäddar, tvåstegsdiken och andra investeringar för förbättrad miljöstatus i sjöar och vattendrag. För våtmarker är stödet maximalt 400 000 kr per hektar och för fosfordammar är stödet maximalt 600 000 kr per hektar.

Dalarna
Henrik Hansson
010-225 02 41

henrik.hansson@lansstyrelsen.se

Gävleborg
Rickard Hedlund
010-225 14 07

rickard.hedlund@lansstyrelsen.se

Stöd till jordbruk
och landsbygd
Länsstyrelsen Dalarna
(lansstyrelsen.se).

Stöd till jordbruk
och landsbygd
Länsstyrelsen
Gävleborg
(lansstyrelsen.se).

FRODA för en levande livsmedelskedja

FRODA är ett nätverk i Dalarna som aktivt ska stödja måluppfyllelsen i livsmedelsstrategierna som är antagna nationellt och regionalt. Nätverket är ingen egen juridisk person utan ett nätverk för och med organisationer som aktivt vill vara med och utveckla livsmedelskedjan i Dalarna.

Namnet kanske får några att höja på ögonbrynen, men de kreativa deltagarna i nätverket vill få livsmedelskedjan att frodas. Engelska språket fick bidra till förkortningen FRODA - Food Region of Dalarna Assembly - Nätverk för matregionen Dalarna. Kort och gott FRODA, för samverkan mellan olika aktörer involverade i att utveckla branschen.

SAMARBETEN EN VIKTIG FAKTOR FÖR FRODA

I nätverket jobbar flera aktörer i Dalarna för att ge livsmedelsföretag i Dalarna enklare tillgång till den kunskap, kompetens och infrastruktur de behöver för att skapa innovativa, hållbara och konkurrenskraftiga produkter och tjänster. Exempel på detta är Dalarnas Science Park, som har utvecklat sin verksamhet inom livsmedelskedjan och är en central hub för FRODAs arbete och samverkan för utveckling av kompetenscenter i Rättvik, (utbildningar för fortbildning och nya kunskapsområden).

I projektet Offentlig gastronomi i Dalarna har FRODA arbetat med att stärka nätverket för kommunernas kostchefer. Genom tillgång och hantering av lokalproducerade livsmedel ökar kunskapen och användningen av den samma.

Några fler exempel på samverkansaktiviteter är

- Matmässan 2022,
- Test av mathavre i skolmatsalar,
- Dalamalt i våra bryggerier.

I livsmedelsstrategin är kunskap och innovation uttalat och för utveckling av detta pågår nu ett arbete med Dalarnas kompetenscenter för livsmedel. Stiernhööks skoljordbruk och gymna-

Foto: Monica Schröder, Pixabay.

sium i Rättvik, med sina fantastiska faciliteter är en bas för det arbetet.

FRODA samarbetar även med länsstyrelsen i olika projekt kopplade till livsmedelskedjan i Dalarna:

- Greppa näringen,
- Ett rikt odlingslandskap med fäbodbruk,
- Nya jobb inom livsmedelskedjan, med flera.

I rapporten Dalarnas livsmedelskedja 2022, framtagen av FRODA och länsstyrelsen finns analyser för att visa på hur utvecklingen inom sektorn fortlöper.

De som initierat FRODA är Region Dalarna, Länsstyrelsen i Dalarnas län och LRF Dalarna, som även undertecknat den regionala livsmedelsstrategin. De som utöver dessa arbetar i FRODA idag kommer från Dalarnas Science Park och Dalarnas kompetenscenter för livsmedel, med kopplingen till Stiernhööks skola i Rättvik.

Dalarna
Sten-Rune Lundin
010-225 03 80

sten-rune.lundin@lansstyrelsen.se

Nya krav på djurhållarens dokumentation vid läkemedelsbehandling

Den 28:e januari 2022 började en ny EU-förordning om veterinärmedicinska läkemedel att gälla. För djurhållare av livsmedelsproducerande djur ställs det i och med detta nya krav på läkemedelsdokumentationen. Vid läkemedelsbehandling ska du numera dokumentera alla nedanstående uppgifter:

1. Datum då läkemedlet först gavs till djuren.
2. Läkemedlets namn.
3. Mängden givet läkemedel.
4. Namn eller företagsnamn och adress till den som levererat läkemedlet till dig (till exempel veterinär eller apotek).
5. Bevis på att du införskaffat läkemedlet du använder (till exempel kvitto eller behandlingsbevis).
6. Identifiering av det djur eller den grupp av djur som behandlats.
7. Namn och kontaktuppgifter till den veterinär som skrivit ut läkemedlet.
8. Karenstid (även om karenstiden är noll dagar).
9. Behandlingstidens längd.

Sedan tidigare ska du också dokumentera:

10. Diagnos eller orsak till behandling.
11. Klockslag för given behandling (om karenstiden är kortare än 24 h).
12. Kom även ihåg att samtliga krav ovan också gäller vid gruppbehandlingar av djur, liksom vid vanliga, återkommande behandlingar som till exempel avlusning, avmaskning och behandling med sintidspreparat.

Gävleborg
Markus Abrahamson
010-225 14 97
markus.abrahamson@lansstyrelsen.se

Dalarna
Farah Ali
010-225 02 63
farah.ali@lansstyrelsen.se

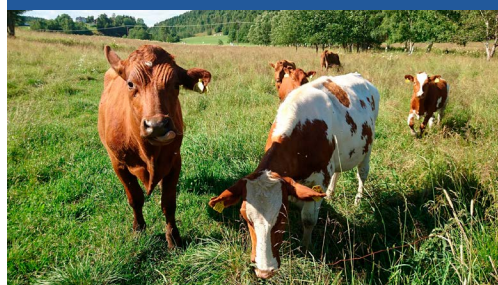

Foto: Lisbeth Boström, Pixabay.

Bitillsyn och bisjukdomar

Bi med en svartklint som födokälla.

Foto: Elena Elisseeva/Mostphotos

Tre allvarliga bisjukdomar är orsaken till en lagstiftning om bekämpning och förebyggande av bisjukdomar som kan drabba bisamhällen och därmed biodlaren hårt. Med kunskap om förebyggande åtgärder, sjukdomssymtom och bekämpningsmetoder kan du som biodlare förhindra eller stoppa spridningen av bisjukdomarna.

SMITTSAMMA BISJUKDOMAR BEHÖVER BEKÄMPAS

Att länsstyrelserna och Jordbruksverket arbetar med att förebygga och bekämpa smittsamma växt- och djursjukdomar är känt för många. För den som inte själv är biodlare eller är helt ny inom området kan däremot amerikansk yngelröta, varroakvalster och trakékvalster vara något okänt. Det är tre bisjukdomar som är så allvarliga för biodlingen att det finns lagar och föreskrifter om hur de ska bekämpas. Jordbruksverket leder bekämpningsarbetet, men regionalt ansvarar länsstyrelserna för samordningen och förordnandet av bitillsynsmän som utför det praktiska bekämpningsarbetet.

BITILLSYN

Bitillsynen är ett område där uppgiften koncentrerats till sju län i stället för till samtliga 21 län. Dalarna är ett sådant län dit bitillsynen koncentrerats och därför ansvarar Dalarnas län för bitillsynen i länen Gävleborg, Dalarna, Örebro och Värmland. Alla som har honungsbin eller som har fått en svärm av honungsbin kan bli föremål för bitillsyn. Det betyder att bitillsyn kan utövas hos alla biodlare oavsett omfattning och syfte, men också hos fastighetsägare som på sin fastighet har fått en svärm eller har andras bisamhällen uppställda. Tillsynen i fält genomförs av bitillsynsmän som förordnats av länsstyrelsen

att undersöka bisamhällen och leta efter tecken på de tre sjukdomar som bisjukdomslagstiftningen omfattar. En tillsynsman får bland annat fatta beslut som rör flytt av bin och om förintande av smittade bisamhällen.

För att förebygga och bekämpa smittspridning behöver den som håller tambin, anmäla uppställningsplatserna för sina bisamhällen till länsstyrelsen. Bitillsynsmannen får i sin tur information från länsstyrelsen om vilka uppställningsplatser som finns i distriktet. I lagstiftningen för att bekämpa bisjukdomarna finns också begränsningar för att flytta bisamhällen. Informationen om var det finns bisamhällen är viktig för

att snabbt kunna förhindra smittspridning vid misstanke om ett utbrott. Vid bekämpning av till exempel amerikansk yngelröta behöver alla bisamhällen inom minst 3 km radie från ett konstaterat drabbat bisamhälle undersökas.

AMERIKANSK YNGELRÖTA

Paenibacillus larvae är en sporbildande bakterie. I sporstadiet är bakterien inaktiv och kan vänta på bättre förutsättningar i flera år för att sedan vakna upp och föröka sig. Sporer är mycket motståndskraftiga och tål såväl torra som hög värme, kyla och de flesta desinfektionsmedel. Yngelrötan visar sig hos larverna som får i sig sporer genom larvmaten. Särskilt känsliga är helt nya larver som kan infekteras av endast några få sporer. Larver som är äldre än två dygn kan behöva utsättas för miljontals sporer för att infekteras. Vuxna bin är duktiga på att upptäcka och rensa ut unga infekterade larver innan cellerna är täckta, men i redan täckta celler dör larverna medan bakterierna förökar sig i larvens vävnad. Spridningen av sporer i bisamhället sker genom att de vuxna bina städar de smittade cellerna. Genom att känna igen symtomen för detta kan du som biodlare också upptäcka att amerikansk yngelröta finns i ditt bisamhälle. Du ska redan vid misstanke om smitta kontakta din bitillsynsman, för den effektivaste spridaren av sjukdomen är biodlaren själv om djur och material som är förorenat av bakteriesporer används eller flyttas till friska bisamhällen och bigårdar.

Om det finns synligt sjuka larver är det ett kliniskt konstaterat utbrott av amerikansk yngelröta, då behöver det drabbade bisamhället förintas genom att det eldas upp. Men för att effektivt förebygga att amerikansk yngelröta ska återkomma rekommenderas även rengöring av allt övrigt material för biodlingen, invintring på mellanväggar och en omsmältning av vaxförrådet.

VARROAKVALSTER

Varroa destructor. Varroakvalster utnyttjar både vuxna bin och äldre larver och har på senare år utvecklats till att bli ett allt större problem för biodlingen. Kvalsterhonorna söker sig till bilarver där hon finner både näring och en plats för äggläggning. Äggen utvecklas till vuxna individer som följer med biet ur sin cell. Kvalster överförs sedan genom närkontakt mellan angripna och inte angripna bin. Antalet kvalster ökar

alltså i samband med att antal yngel och vuxna bin i bisamhället ökar och når sin kulmen först under hösten. Under yngelsäsongen fördubblas kvalstermängden på tre veckor, över en säsong är uppförökningen 25–100 gånger. Från säsong till säsong är uppförökningen ungefär tio gånger. I angripna samhällen kan symtomen vara deformerade och utvecklade vingar samt en förkrympt bakkropp. I hårt angripna bisamhällen kan yngel i täckta eller öppna celler vara skadade. Varroakvalster kan också överföra virus från ett smittat bi till ett friskt bi. Varroa är tyvärr mycket utbrett i våra län, men kan med ganska enkla metoder bekämpas och till skillnad mot ett utbrott med amerikansk yngelröta helt utan att några bisamhällen förintas. Det finns flera ekologiska metoder för att själv, utan läkemedel, både förebygga och bekämpa bisamhällen som är drabbade av varroa. Det är mer arbetskrävande och varierar i effektivitet i jämförelse med läkemedel, men du undviker risken för resistens, det är billigt och ger inga eller mycket små problem med resthalter i vax eller honung efter behandlingen.

TRAKÉKVALSTER

Acarapis woodi är ett litet mikroskopiskt kvalster som förökar sig i främst unga bins andningsvägar (trakéerna). Inne i trakéerna lägger kvalstret ägg och gör hål på trakéväggen för att livnära sig på sårskadan. I bisamhällen där 20–30 procent av bina i samhället har angripits är det stor risk att hela bisamhället dör över vintern. Symtom på trakékvalster är en ökad vinterdöd-

lighet, dålig vårutveckling och krälände bin. Trakékvalster har än så länge inte påträffats i svenska bisamhällen.

UTÖKA DINA KUNSKAPER YTTERLIGARE

Det finns mycket kunskap att hämta från erfarna och aktiva odlare, som i sin tur också utvecklar sina kunskaper av att det kommer in nya biodlare som är beredda att pröva sina vingar och bidra med ny kunskap och energi. Att vara aktiv och söka ny kunskap som biodlare är ett alldeles utmärkt sätt att förebygga smittspridning. Sök dig gärna till en biodlarförening om du inte redan är medlem. Där kan du oavsett om du är företagare eller biodlare på hobbynivå knyta kontakter och byta erfarenheter med andra biodlare, men förstås även ta del av det utbud av aktiviteter och information som medlemskapet erbjuder. Det finns bra information att ta del av där om både förebyggande åtgärder och olika bekämpningsmetoder. Utöver informationen som utvecklar dig som biodlare och din biodling i övrigt.

På Jordbruksverkets hemsida finns information samlad om bisjukdomar och lagstiftning, samt aktuell information om skydds- och övervakningszoner. Där finns också länkar till de större biodlarföreningarna. På länsstyrelsens hemsida finns kontaktuppgifter till din bitillsynsman och vår e-tjänst för att anmäla uppställningsplats för dina bisamhällen.

Dalarna
Joakim Önnemar
010-2250421
joakim.onnemar@lansstyrelsen.se

Arbete med bisamhälle.

KALENDARIUM

INSPIRATION FÖR MAT OCH TURISMFÖRETAGARE

Under 2023 ordnar Länsstyrelserna i Dalarna och Gävleborg en kunskapsbuffé i form av lunchföreläsningar som ska ge inspiration till företagare inom mat och turism. Alla föreläsningar är digitala, under lunchtid och kostnadsfria. Läs mer om varje föreläsning och anmäl dig i respektive länsstyrelses kalender. Satsningen görs tillsammans med föreningarna MatVärden och Lokal Mat.

Foto: Pixabay

- Storytelling, den 1 mars klockan 12.00–13.00.
- Fotografera med mobilen, den 13 april klockan 12.00–13.00.
- Sociala medier, den 3 maj klockan 12.00–13.00.

Kontaktperson Gävleborg: Rebecka Wikström
010-225 14 70, rebecka.wikstrom@lansstyrelsen.se

Kontaktperson Dalarna: Therese Englund
010-225 02 37, therese.englund@lansstyrelsen.se

KALENDRAR

[Länsstyrelsen
Gävleborg](#)

[Länsstyrelsen
Dalarna](#)

KURSER PÅ GÅNG I GÄVLEBORG

Försäljning av grönsaker

Kunskapsträff om vad som gäller vid försäljning av grönsaker både som råvara och som förädlad produkt. Frågor som kommer besvaras är bland annat vad som krävs vid tvättning, vilka kontrollorgan som är inblandade och eventuella tillstånd.

Fredag den 17 mars klockan 9.00–12.00.
CFL i Söderhamn.

Anmäl dig senast den 7 mars på Länsstyrelsen i Gävleborgs hemsida.

Kursledare: Per Nilsson.

Kontaktperson: Rebecka Wikström
010-225 14 70
rebecka.wikstrom@lansstyrelsen.se

Livsmedelshygien och HACCP

Två heldagar om livsmedelshygien och HACCP. I kursen ingår bland annat grundläggande livsmedelshygien, genomgång av de olika delarna i HACCP, egna övningsuppgifter, möjlighet att arbeta med, och få synpunkter på, sitt eget HACCP-system.

Onsdag 15 mars och torsdag 16 mars klockan 9.00–16.00 båda dagarna.
Bollnäs församlingshem.

Anmäl dig senast den 6 mars på Länsstyrelsen i Gävleborgs hemsida.

Kursledare: Per Nilsson.

Kontaktperson: Rebecka Wikström
010-225 14 70
rebecka.wikstrom@lansstyrelsen.se

KURSER PÅ GÅNG I DALARNA

Information om stöd till jordbruket och landsbygden – digitalt

År 2023 förnyas jordbrukspolitiken i Sverige och resten av EU. Länsstyrelsen i Dalarnas län håller två digitala informationsträffar för dig som vill veta mer om EU:s jordbrukarstöd och investeringsstöd.

Den 7 mars 2023, klockan 13.00–16.00.
Den 9 mars 2023, klockan 9.00–12.00.

Anmäl dig senast den 3 mars på Länsstyrelsen Dalarnas hemsida.

Nya jobb inom livsmedelskedjan

Vill du utveckla ditt företag inom förädling eller diversifiering av verksamheten? Då kan aktiviteterna inom projektet "Nya jobb inom livsmedelskedjan" vara något för dig. Projektet syftar till att utveckla små företag för att skapa en ökad tillväxt och få fler arbetstillfällen på landsbygden i Dalarnas län.

Under våren arrangerar vi bland annat kurser inom företagsutveckling, varumärkesbyggnad och sociala medier. Håll utkik i kalendern på Länsstyrelsen Dalarnas hemsida för mer information. Projektet finansieras av Landsbygdsprogrammet och i samarbete med föreningen Lokal Mat.

Kontaktperson: Therese Englund
010-225 02 37
therese.englund@lansstyrelsen.se

GRUNKURS YRKESMÄSSIG ODLING AV GRÖNSAKER

Planerar du att starta, eller har du nyligen startat, en odling av grönsaker där du säljer till kund? Ta då möjligheten att vara med på den här kursen som ger grundläggande förståelse för vad du bör känna till och tänka på vid start av ekologisk grönsaksodling.

Kursen som är på fem kursdagar under 2023 kommer att innehålla både föreläsningar och studiebesök hos grönsaksodlare och berör bland annat förutsättningar för odling, växtföljder, sådd o plantering, ogräsreglering, försäljningskanaler, skörd och lagring.

Anmäl dig senast den 17 mars på kalendern på Länsstyrelsen i Dalarnas län hemsida.

Kontaktperson: Kristina Homman
010-225 02 45
kristina.homman@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden